

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Střední průmyslová škola strojnická Olomouc, tř.17. listopadu 49

**Výukový materiál zpracovaný v rámci projektu „Výuka moderně“
Registrační číslo projektu: CZ.1.07/1.5.00/34.0205**

Šablona: III/2 Český jazyk, umění a kultura

Sada: 2

Číslo materiálu v sadě: 11

Název: Podstatná jména I

Jméno autora: Mgr. Marta Skopalíková

Předmět: Český jazyk, umění a kultura

Jazyk: čeština

Klíčová slova: podstatná jména, dělení a mluvnické kategorie, skloňování, terminologie

Cílová skupina: žák 2. ročníku

Stupeň a typ vzdělání: 2. ročník, střední odborné

Očekávaný výstup: Žák si formou výkladové prezentace systematizuje poznatky o podstatných jménech, které získal na základní škole. Upevní si znalosti k nepravidelnému skloňování a odchylkám. V pracovní části DUM si zopakuje si některé pojmy z jazykovědné terminologie a naučí se latinský výraz pro podstatná jména.

Metodický list/anotace

DUM je vytvořen jako prezentace k výkladu problematiky podstatných jmen. Vyučující navazuje na znalosti žáků ze základní školy, které zopakuje a vede žáky k systematizaci znalostí. Vyučující se zaměří ve výkladu na problematické a složitější jevy při skloňování, doporučí žákům vhodnou studijní literaturu. Na závěr si žáci samostatným nebo skupinovým vyplněním pracovního listu (tajenky) procvičí odbornou jazykovědnou terminologii.

Vytvořeno: 07.01.2013

Podstatná jména

Obsah:

1. Dělení
2. Definice a mluvnické kategorie
3. Zvláštnosti při skloňování a odchylky
4. Duálové skloňování
5. Pracovní list - tajenka

Podstatná jména

Dělení:

- **látková** (*kov, voda, železo, samet*)
- **pomnožná** (*kleště, nůžky, Vánoce, Čechy*)
- **hromadná** (*vodstvo, žactvo, křoví*)
- **abstraktní** (*přátelství, zločin, běh, spánek*)
- **konkrétní**
 - **obecná** – názvy osob, zvířat, věcí, jevů, vlastností (*otec, pes, stroj, svařování*)
 - **vlastní** – pojmenování konkrétních osob, určitých předmětů (*Petr, Evropa, Čech*)

Podstatná jména

Definice

- názvy osob, zvířat, věcí, jevů
- ohebný slovní druh => podst. jména skloňujeme
- větně členská platnost: podmět, předmět, přívlastek neshodný, přísudek jmenný beze spony, přísl. určení
- **Mluvnické kategorie:**
 - **pád** (1. -7.)
 - **číslo** (jednotné, množné)
 - **rod** (mužský životný a neživotný, ženský, střední)
 - **VZOR** (pán, hrad, muž, předseda, soudce
žena, růže, píseň, kost a město, moře, kuře, stavení)

Podstatná jména

Zvláštní skloňování a odchylky

- **podle přídavných jmen** – *paní, šéfová, hajný ...*
- **párové orgány lidského těla** – zbytky tzv. duálu (*za obě uši, s nohama, modré oči ...*)
- **kolísání mezi životností** – *ledoborce/ ledoborci*
- **několikanásobné oslovení**: oznámil zprávu panu doktoru Marku Novákovi
- **ž.r., vzor žena**, v koncovkách po měkké souhlásce měkké **i**
(*dvě skici, bez skici, dvě skici*)
- **nesklonná jména** (*finále, turné, Peru, kiwi, Janů, ...*)

Duálové skloňování

- **oči, uši**

1., 4.p., 5.p. oči, uši

2.p. očí, uší

3.p. očím, uším

6.p. očích, uších

7.p. očima, ušima

X oka na polévce

X hrnec má rozbitá ucha

- **ruce, nohy**

1., 4.p., 5.p. ruce, nohy

2.p. rukou, nohou (noh)

3.p. rukám, nohám

6.p. rukou, nohou

(rukách, nohách)

7.p. rukama, nohama

X stůl se čtyřmi nohami

Pracovní list - tajenka

Řešením tajenky je latinský výraz pro podstatná jména.

1. Základní jednotka výpovědi
2. Slovo stejného nebo podobného lexikálního významu
3. Druh popisu
4. Mluvnická kategorie podstatných jmen
5. Háčky a čárky nad samohláskami (podstatným jménem)
6. Stručný obsah
7. Slovo opačného lexikálního významu
8. Sloh jiným slovem (cizího původu)
9. Mluvnice (odborný výraz cizího původu)
10. Základní jednotka textu
11. Dorozumívací prostředek lidí

Řešení tajenky:

1.							S	L	O	V	O					
2.	S	Y	N	O	N	Y	M	U	M							
3.						O	D	B	O	R	N	Ý				
4.						Č	Í	S	L	O						
5.		D	I	A	K	R	I	T	I	K	A					
6.								A	N	O	T	A	C	E		
7.								A	N	T	O	N	Y	M	U	M
8.								S	T	Y	L					
9.		G	R	A	M	A	T	I	K	A						
10.								V	Ě	T	A					
11.								J	A	Z	Y	K				

Odkazy:

Použitá literatura:

MUŽÍKOVÁ, Olga, Barbora MARKVARTOVÁ, Lenka KLUSÁČKOVÁ a Eleonora JEŘÁBKOVÁ. *Odmaturuj z českého jazyka*. 2. vyd. Brno: Didaktis spol. s r. o., 2002. ISBN 80-86285-36-7.

MAŠKOVÁ, Drahúše. *Český jazyk - edice MATURITA*. 1. vyd. Třebíč: Petra Velanová - VYUKA.cz, 2005. ISBN 80-902571-5-1.

HAVRÁNEK, Bohuslav a Alois JEDLIČKA. *Stručná mluvnice česká*. 16. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, n.p., 1981.